

нера в практичному підрозділі тоді ще Головного управління Міністерства внутрішніх справ у Харківській області. Було проведено апробацію можливостей лазерного сканування під час огляду місця дорожньо-транспортної пригоди за допомогою лазерного сканера "Leica Scan Station 2" (Швейцарія). Таку саму апробацію було проведено на місці дорожньо-транспортної пригоди за допомогою лазерного сканеру «FARO Laser Scanner Focus 3D 120» (Сполучені Штати Америки) на базі «криміналістичного полігону» Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України [2]. Результати впровадження дають впевненість у тому, що технології 3D-сканування мають стати ефективним засобом доказування у кримінальних провадженнях. Переваги такого способу фіксації обстановки місця події є очевидними - це точність зафіксованих даних, наочність інформації, захист від спроб внесення будь-яких змін у данні (фальсифікації), та економія часу учасників слідчо-оперативної групи. Вважаємо доцільним звернути увагу науковців і практиків на напрямку розробки і використання у процесі доказування новітньої технології 3D-сканування.

Список бібліографічних посилань: 1. Терешкевич А. Застосування методу 3D-сканування об'єктів в експертній службі МВС України. Криміналістичний вісник. 2014. № 2 (22) с. 91-95. 2. Данець С. Застосування новітньої технології лазерного сканування під час огляду місця дорожньо-транспортної пригоди. Криміналістичний вісник. 2014. № 2 (22) с. 166-171. 3. Непорада А. Новітні технології в криміналістиці – 3D-сканування під час огляду місця події. Криміналістичний вісник. 2016. № 2 (26) с. 141-143.

Тетяна Вікторівна ГАНЖА,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістики,
судової експертології та домедичної підготовки факультету №1
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9769-486X>*

Данііл Сергійович ЮР'ЄВ,

*курсант групи 401 факультету №1
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИКИ ДОПИТУ

Узагальнення досвіду слідчої роботи, а також аналіз матеріалів кримінальних проваджень дають підстави стверджувати, що жодне доказування фактів кримінальних правопорушень не можна уявити

без проведення допитів підозрюваних, свідків, потерпілих.

Відомо, що допит, як спосіб отримання вербальної інформації, є найдавнішим джерелом доказів. Згадки про допит, звід (очну ставку), розпит тощо як засоби збору інформації у різних процесах можна зустріти в самих старовинних історичних джерелах, починаючи від Біблії, Корану, Законів Ману, Законів XII таблиць.

У сучасному процесі доказування допит є обов'язковою слідчою дією під час розслідування будь-яких кримінальних правопорушень. Серед всіх слідчих (розшукових) дій він займає центральне місце. Кожен допит направлено на отримання слідчим, прокурором або слідчим суддею показань, які мають значення для встановлення істини у справі. Безпосередньою метою допиту є отримання повних і правдивих відомостей про розслідувану подію та її окремі обставини.

Найбільш складною на практиці ситуацією є допит, під час якого особа дає неправдиві показання. Подолання такої позиції допитуваного потребує від слідчого, прокурора, слідчого судді максимальної розумової концентрації, уваги та застосування тактичних прийомів направлених на розпізнавання й викриття неправди.

Слід виходити з того, що причиною неправдивих показань підозрюваних завжди є спроба уникнути відповідальності самому або відвести підозру від інших співучасників правопорушення.

Особі, яка проводить допит, рекомендується вирішити наступні тактичні завдання: 1) визначити, що показання є неправдивими (встановити ознаки брехні); 2) викрити неправдивість показань (наочно продемонструвати підозрюваному свою обізнаність у тому, що показання є брехнею); 3) під час бесіди з допитуваним встановити причини надання ним неправдивих показань; 4) переконати допитувану особу дати правдиві показання.

При вирішенні першого завдання слід мати на увазі, що в свідомості людини, яка має установку на дачу неправдивих показань, конкурують між собою два варіанти поведінки: давати неправдиві показання чи здатися моральному натиску слідчого (прокурора, слідчого судді) і дати правдиві показання. Постійне намагання обрати оптимальну позицію викликає у допитуваного психологічне напруження, яке тим чи іншим чином проявляється. Такий стан призводить до того, що поведінка, міміка, соматичні реакції організму людини, а також особливий зміст її показань видають неправду.

Особі, яка проводить допит, необхідно вміти вирізняти симптоми, які можуть видавати неправду. До них зокрема відносяться наступні:

- 1) протиріччя висловлень іншим зібраним у справі доказам;

- 2) невизначеність, неконкретність відомостей, що містяться в показаннях;
- 3) опис подій із надмірною точністю;
- 4) різне пояснення тих самих подій на різних допитах;
- 5) наполегливе, кількаразове повторення допитуваним за власною ініціативою яких-небудь стверджень;
- 6) промовки в показаннях, тобто мимовільне висловлення достовірної інформації;
- 7) відхилення від відповіді на пряме запитання;
- 8) приховання фактів, які, за даними слідчого, добре відомі допитуваному;
- 9) зовнішній прояв змін психічної діяльності допитуваного як реакції на поставлені питання.

Встановлення причини позиції підозрюваного – намагатись вести в оману слідство - є дуже важливим, але творчим завданням. Рекомендується вирішувати його шляхом збору і аналізу особистих даних допитуваного (психо-фізіологічні особливості, біографічні дані, умови побуту, інтереси, хобі тощо), а також відомостей щодо його стосунків в злочинній групі (встановити факти погроз, залякування тощо), та побудови на цій основі версій щодо причин позиції підозрюваного.

У разі необхідності допиту кількох підозрюваних, важливо правильно визначити послідовність таких слідчих дій. Черговість допиту співучасників залежить від багатьох факторів, зокрема від сформованості бази доказів причетності кожного з учасників, від обсягу відомостей, якими володіють кожен з підозрюваних, від характеру взаємовідносин в злочинній групі. Крім того, ретельно слід вивчити і врахувати особливості особистості кожного із співучасників. Слідчому, прокурору, слідчому судді слід враховувати те, що нерівноправний статус окремих членів групи, різні частки при розподілі злочинного прибутку в загальній схемі породжують протиріччя між членами, конфліктні стосунки. Це обов'язково слід використовувати при визначенні тактики спілкування.

Практичний досвід свідчить про те, що часто має наступна ситуація: з одного боку, допитуваний боїться дати правдиві показання через осуд або страх помсти співучасників, а з іншого боку - боїться, що, не надавши покази першим, може понести сам всю відповідальність за вчене групою. Цю закономірність також необхідно враховувати і використовувати для отримання правдивих і повних показань.

Аналіз оперативно-слідчої практики свідчить, що легше встано-

влюється контакт і атмосфера відвертого спілкування з тими підозрюваними, які були задіяні в злочинну діяльність групи останніми, не мають стійкої асоціальної орієнтації в житті, грали другорядну роль у злочинній групі та/або отримували найменшу частку кримінальних прибутків.

Підводячи підсумок, хотілось би зазначити, що існує безліч тактичних прийомів ведення ефективного допиту, і майстерність їх використання залежить від бажання постійно навчатися та підвищувати свою кваліфікацію.

Діана Петрівна ГАРАЩУК,

*ад'юнкт кафедри криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0221-6369>*

Науковий керівник:

Пиріг Ігор Володимирович,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

СПОСІБ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

Дослідження криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень тривалий час є предметом уваги вчених-криміналістів, зокрема О. Н. Колесніченка, В. О. Коновалової, О. В. Одерія, М. В. Салтевського, В. Ю. Шепітька. Одним з головних елементів криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним добувним промислом, який відіграє ключову роль є спосіб учинення злочину. Даний елемент обов'язково присутній для досліджуваної категорії протиправного діяння, який перш за все, розкриває зміст незаконності діяння лову водних ресурсів із природного середовища. Розглянемо більш детально поняття способу вчинення злочину, його структурні елементи та особливості в системі криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним добувним промислом.

Заслугує на увагу думка М. В. Салтевського, який зазначає, що спосіб - це засіб дії суб'єкта, використовуваний для досягнення поставленої мети в якійсь діяльності. Криміналістична характеристика описує спосіб вчинення злочину як процес взаємодії і слідоутворення, тобто які об'єкти вступають у взаємодію при конкретному